

УДК 342.7+346.2

ДУБНЯК М.В., кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри інформаційного, господарського та адміністративного права КПІ ім. Ігоря Сікорського, с.н.с., наукової лабораторії теорії цифрової трансформації і права Наукового центру трансформації і права ДНУ “ІБП НАПрН України”.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7281-6568>.

ГРАЧОВА О.Ю., студентка III курсу факультету соціології і права КПІ ім. Ігоря Сікорського.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6502-229X>.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. Досліджено цифрову трансформацію економічної сфери. Здійснюється аналіз терміну “цифрова економіка”, “цифровізація”, “цифрова трансформація бізнесу”. Сформульовано визначення цифрової економіки та цифрової платформи, як одного із інструментів цифровізації бізнесу. Описано функціональні можливості цифрових платформ для споживачів та представників бізнесу. Розмежовано етапи переходу до цифрової економіки, а саме: цифровізація бізнесу, цифрова трансформація бізнесу, цифрова економіка, економіка результату. Досліджено поняття економіки результату, як наступного рівня розвитку економічних процесів. Проаналізовано заходи та бар’єри для цифрової трансформації економіки України, визначені у “Національній економічній стратегії на період до 2030 року”. Досліджено напрями та очікувані результати, які мають сприяти цифровій трансформації бізнесу в Україні. Визначено, що цифрова трансформація бізнесу здійснюється завдяки використанню цифрових технологій і нових бізнес-моделей для підвищення продуктивності. Це вимагає системного удосконалення нормативно-правового забезпечення. Встановлено, що для забезпечення процесів цифровізації бізнесу необхідний розвиток інформаційно-технологічних компетентностей. Прийняті закони у сфері цифрової економіки не сприяють системній економічній цифровій трансформації, що свідчить про необхідність системного перегляду нормативно-правового забезпечення. Основою для удосконалення правового регулювання можуть бути дефініції понять наведені в цій роботі.

Ключові слова: цифровізація бізнесу, цифрові платформи, цифрова трансформація, право, економічна сфера, цифрова економіка.

Summary. The article examines the digital transformation of the economic sphere. The analysis of the terms “digitalization of business”, “digital transformation of business” and “digital economy” is carried out. Appropriate definitions of the digital economy and digital platform as one of the tools of digitalization of business have been formulated. The stages of the transition to the digital economy are demarcated, namely: digitalization of business, digital transformation of business, digital economy, economy of results. The concept of the economy of the result, as the next level of development of economic processes, was studied. Measures and barriers for the digital transformation of Ukraine's economy defined in the “National Economic Strategy for the period until 2030” were analyzed. The directions and expected results that should contribute to the digital transformation of business in Ukraine have been studied. It was determined that the digital transformation of business is carried out thanks to the use of digital technologies and new business models to increase productivity. It was established that the development of information and technological competences is necessary to ensure the processes of digitalization of business. Adopted laws in the field of the digital economy do not contribute to the systemic economic digital transformation, which indicates the need for a systematic revision of the legal framework. The definitions given in this work can be the basis for improving legal regulation.

Keywords: *digitalization of business, digital platforms, digital transformation, law, economic sphere, digital economy.*

Постановка проблеми. У традиційній моделі економіки, показником “успішності” бізнесу був розмір компанії (капітал, активи, прибутки, кількість співробітників, асортимент товару тощо), у новій економіці, де виробництво орієнтоване на послуги і операції з нематеріальними активами, основним критерієм успіху є здатність компанії управляти своєю продуктивністю і ефективністю, а головним засобом виробництва є корпоративні знання [11, с. 32]. У зв’язку із стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій змінилась світова кон’юктура ринку. Характер споживання послуг зазнав кардинальних змін. Споживач очікує задоволення його запитів 24\7, і багато в чому, саме він формує запит до представників бізнесу в частині створення персоналізованого товару, робіт і послуг. Збільшення потреб споживачів, вимагає значної гнучкості бізнес-процесів. Ці процеси одночасно мають сприяти як задоволенню зростаючих потреб споживачів, так і підвищувати рівень конкурентоспроможності.

Одним, із найбільш ефективних механізмів підвищення продуктивності бізнес-процесів є використання інформаційно-комунікаційних технологій та рішень (далі – ІКТ-рішень), які забезпечують високий рівень конкуренції в умовах нової економіки. Разом з тим поява таких ІКТ-рішень як: мережа Інтернет, технології Інтернету речей, Індустрії 4.0., штучного інтелекту, робототехніки, обробки великих даних, хмарних обчислень, електронних комунікацій, електронних платежів, впливає на характер економічних відносин. Наприклад, критеріями успішності сучасного бізнесу є гнучкі маркетингові стратегії, швидкість дистрибуції нового товару, бази даних клієнтів та компаній-посередників для партнерських угод. Дистрибуція послуг, запропонована компаніями: Amazon, Netflix, Google, Uber, AirBnB, Glovo, Apple спричинили зміну уявлень про стратегії управління бізнес-процесами. Це змінило стандарти і механізми надання послуг у сфері дистрибуції контенту, послуг перевезення, бронювання готелів і планування відпочинку, сервісів з доставки і багато чого іншого. Також можна простежити зміни у внутрішніх бізнес-процесах таких компаній. Наприклад, для AirBnB, Uber, це відсутність власних активів на праві приватної власності, відсутність власних співробітників, які надають послуги, натомість, у цих компаній є цифрова платформа, яка поєднує інтереси споживачів та осіб, які пропонують власні послуги (оренди житла чи перевезення). AirBnB, Uber виступають у ролі гарантів здійснення угоди. Головним капіталом компанії виступає репутація, яка формує у споживачів довіру до оголошених “правил” отримання послуги.

Широке впровадження ІКТ-рішень забезпечили появу нової моделі здійснення економічних відносин, яка відома у світі під поняттям “цифрова економіка”. Це явище є результатом як соціальної, так і цифрової трансформації. Для забезпечення реалізації суспільних відносин в умовах цифрової трансформації та цифрової економіки необхідне відповідне правове забезпечення. Наступним еволюційним показником розвитку “цифрової економіки” є перехід до моделі “економіки результату”. У зв’язку із зміною суспільних відносин в умовах розвитку цифрової економіки, необхідно здійснити аналіз правового регулювання економічної сфери відповідно до вимог сучасності, з метою створення перспектив учасникам господарських відносин у системі цифрової економіки та економіки результату.

Результати аналізу наукових публікацій. В науковій літературі особливості розгляду цифрової трансформації в економіці розглядали такі вчені: О. Баранов [1; 2], О. Вінник [3], А. Омельченко [4], С. Коляденко [5], Д. Котлевець [6].

Проте, незважаючи на інтерес до цієї теми, більшість правових питань щодо цифрової трансформації в економічній сфері залишаються відкритими, хоча і прослідковуються деякі нововведення у законодавчих актах.

Аналізуючи наукові доробки вищенаведених вчених, знаходимо підходи до визначення поняття “цифрова економіка” [5 – 8], співвідношення соціальної і цифрової трансформації [1; 2], пропозиції щодо прийняття Цифрового кодексу [9, с. 65], дві схеми внесення змін до Господарського кодексу України (шляхом прийняття додаткового розділу “Право цифрової економіки”, або включення у всі розділи положень щодо цифровізації відповідних господарських відносин) [3, с. 26]. Однак, розмежування та співвідношення цифровізації, цифрового бізнесу, цифрової економіки та економіки результату не здійснювалось, та не аналізувались бар’єри для формування правового забезпечення цифрової трансформації у сфері економіки України.

Метою статті є визначення особливостей правового регулювання цифрової трансформації економічної сфери України.

Виклад основного матеріалу. Розвиток і вдосконалення суспільних сфер життя, в першу чергу, залежать від економічного потенціалу країни. Впровадження цифрових технологій сприяє значній модернізації бізнесу.

Відповідно до матеріалів звіту [12] цифрова економіка складається з трьох систем:

1. e-business (електронний бізнес);
2. e-business infrastructure (інфраструктура електронного бізнесу);
3. e-commerce (електронна комерція).

У дослідженні [5, с. 107; 7, с. 69; 8, с. 187] наведено аналіз дефініцій цифрової економіки, які пропонують вчені. За результатом аналізу цих дефініцій сформуємо перелік ознак, які характеризують цифрову економіку: домінуюче застосування цифрових технологій [13]; торгівля електронними послугами та їх дистрибуція з використанням мережі Інтернет [14]; обмін цифровими активами [15]; виробництво, продаж, постачання товарів за допомогою мережі Інтернет; заснована на ІКТ-рішеннях, які можуть підвищити конкурентоспроможність підприємства.

Вочевидь, що саме ці ознаки інші вчені відносять до ключової відмінності “цифрової економіки” від традиційної економіки. Однак жодне з цих визначень системно не описує дефініцію “цифрова економіка”.

В цілях нашого дослідження сформуємо такі поняття:

цифрова економіка – це система суспільних відносин, які формуються у зв’язку із потребою споживача в задоволенні його інтересів, де формування попиту і пропозиції, надання послуг, доставка товарів здійснюється учасниками господарських відносин з використанням цифрових платформ;

цифрова платформа – веб-сайт, який забезпечує інформаційну взаємодію між споживачем та бізнесом, і охоплює усі етапи надання послуги чи отримання товару з використанням мережі Інтернет.

Функціональні можливості цифрової платформи для споживача охоплюють усі етапи процесу задоволення його інтересів: інформація про послугу (товар), про порядок та умови отримання послуги, про умови укладення договорів в електронній комерції, можливість здійснити дистанційні розрахунки, можливість комунікації з представником компанії та інші.

Цифрова платформа для представника бізнесу забезпечує підвищення ефективності за рахунок майже автоматизованої обробки даних (наприклад, клієнтської бази даних, бази даних власних послуг/товарів, інформації про кількість продажів та переглядів послуг/товарів тощо).

Однак, чи можна вважати цифровою економікою процес використання ІКТ-рішень у виробництві послуг (інформаційного продукту). Вважаємо, що ні, оскільки такий процес є цифровізацією бізнесу.

У вузькому розумінні, **цифровізація** – це насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично забезпечує інтегральну взаємодію віртуального та фізичного світу, тобто створює кіберфізичний простір [23].

Термін “цифровізація” використовують для опису змін, які виходять за рамки простої заміни аналогових процесів на цифрові. У широкому розумінні, **цифровізація бізнесу** – це кардинальна зміна парадигми усіх бізнес-процесів, зокрема, схем виробництва, постачання і продажу товарів, інтерактивної взаємодії та маркетингові стратегії та інших процесів, шляхом їх реалізації за допомогою цифрових технологій.

Використання цифрових технологій у бізнесі розглядається одночасно з двох позицій:

1. як засіб для значного підвищення ефективності здійснення певних видів господарської діяльності;
2. як окремий ринок чи галузь господарської діяльності [11, с. 55].

Окремі бізнес-структури використовують у своїй діяльності цифрові технології, що свідчить про певну готовність національної економіки до цифровізації. Наприклад, збільшується чисельність підприємств, які використовують можливості мережі Інтернет, мають веб-сайти з максимальним використанням їх функціональних можливостей, чат-сервіси для спілкування з клієнтами, здійснюють фінансові розрахунки в електронній формі. Підвищення конкурентоздатності підприємств в умовах цифрової економіки визначається їх спроможністю швидко опанувати і впроваджувати у свою діяльність ІКТ-рішення, генерувати нові цифрові продукти й оперативно реагувати на запити споживачів [6].

Однак, не будемо забувати, що переведення аналогових бізнес-процесів в електронну форму, ще не є цифровізацією у широкому розумінні цього явища.

Для впровадження цифровізації у широкому розумінні, необхідно пройти процес цифрової трансформації бізнесу. Для цього окреслимо поняття “**цифрової трансформації**” – це самостійний процес, або процес у межах соціальної трансформації, який полягає в максимальному використанні цифрових технологій, як-от: ІКТ, мережа Інтернет, технології Інтернету речей, Індустрії 4.0., штучного інтелекту, робототехніки, обробки великих даних, хмарних обчислень, електронних комунікацій та багатьох інших, з метою підвищення ефективності групової та індивідуальної діяльності [2].

Цифрова трансформація бізнесу – це зміна всіх бізнес-процесів: від місії компанії до процесу постачання послуг, яка повністю здійснюється на базі цифрових технологій.

Саме цифрові технології дозволяють побудувати єдину “екосистему” забезпечення на зовнішньому та внутрішньому рівні взаємодії. На зовнішньому рівні взаємодії – між підприємствами, контрагентами, постачальниками, на внутрішньому рівні взаємодія всіх структурних підрозділів та працівників для забезпечення всіх бізнес-процесів.

Загалом, цифрова трансформація бізнесу – це зміни бізнес-моделей, що реалізовані завдяки використанню цифрових технологій, з метою підвищення продуктивності.

Для формування цифрової економіки необхідно пройти етап цифрової трансформації, а цифровізація у цьому процесі є лише інструментом для її реалізації.

Отже, етапи розвитку цифрової економіки: проста цифровізація бізнесу, цифрова трансформація бізнесу (окремих економічних агентів), цифрова економіка (всі економічні

агенти пройшли цифрову трансформацію), економіка результату (оптимізація функціонування економіки на основі цифрової взаємодії всіх економічних агентів).

Ми розділяємо позицію, що економічна трансформація не обмежується лише простим поняттям “цифрова економіка”. Лідерами наукової думки вже розглядаються наступні етапи розвитку світової економіки. Наприклад, згідно [1, с. 232], **економіка результату** – це ресурсозберігальна, функціонально таргетована економічна діяльність суб’єктів масового ринку щодо задоволення індивідуальних прав, інтересів та потреб будь-якого конкретного споживача з можливістю динамічного формування ситуативної кооперації для функціональної взаємодії з будь-якими іншими суб’єктами ринку на основі використання глобальної мережі Інтернету речей.

Треба зауважити, що будь-які соціальні трансформації, наприклад, трансформація економіки, трансформація окремих економічних агентів, завжди супроводжується появою нових за змістом суспільних відносин, або значною їх модернізацією. Це створює певні правові проблеми в регулюванні економічних відносин.

Для створення правових умов розбудови цифрової економіки, а в майбутньому і переходу до економіки результату, Україні необхідна відповідна державна політика та проведення системних змін в нормативно-правовому регулюванні нових суспільних відносин.

На рівні державної політики Кабінетом Міністрів України затверджено “Національну економічну стратегію на період до 2030 року” (Постанова КМУ від 03.03.21 р. № 179 (далі – Стратегія) [17].

У Стратегії наведено основні напрямки щодо модернізації стратегічного курсу економічної політики України, які враховують глобальні тренди та внутрішні можливості держави. Наприклад, напрям № 3 “Регуляторне середовище” Стратегії передбачає забезпечення: прозорого та ефективного регулювання діяльності суб’єктів господарювання і ринкових відносин [17]. За останні декілька років здійснено багато кроків у напрямку оновлення законодавства для розвитку цифрової економіки в Україні. Наприклад, створено портал “Дія”, внесено зміни до Закону України “Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань” [18], шляхом додавання статті “Особливості проведення реєстраційних дій в автоматичному режимі”, що значно спрощує процедуру отримання статусу суб’єкта господарювання. Прийнято Указ Президента “Про заходи щодо створення сприятливих умов для розвитку ІТ-індустрії в Україні” [19], спеціалізовані, за предметом свого правового регулювання Закони України “Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні” [20] “Про електронні комунікації” [21], “Про електронну комерцію” [22] та інші нормативно правові акти. Наприклад, для створення правових умов розбудови цифрової економіки суб’єктами господарювання у сфері ІТ було запроваджено режим “Дія-Сіті”. Це сукупність правових норм, якими визначаються права та обов’язки особи, що виникають, змінюються та припиняються у зв’язку із зверненням про набуття, набуттям та втратою статусу резидента Дія Сіті, а також особливості регулювання відносин за участю резидента Дія Сіті і щодо участі у його статутному капіталі [21; 24].

Незважаючи на позитивні тенденції і більш точне регулювання суспільних відносин у сфері цифрової економіки, ці заходи, навіть в сукупності, не забезпечують покращень в регулюванні господарської діяльності. Хоч і є певне правове середовище, для забезпечення цифрової трансформації, однак, у світових рейтингах Україна продовжує показувати низький приріст показників росту. Наприклад, в рейтингу “Індекс легкості ведення бізнесу” (англ. – Ease of Doing Business) Україна займає 64 місце (+32

позиції за п'ять років), за показниками “Підключення до електромереж” – 128 місце, “Вирішення неплатоспроможності” – 146 місце, “Міжнародна торгівля” – 74 місце [17].

Іншими бар'єрами на шляху до цифрової економіки також є: низька ефективність державного захисту та сприяння розвитку економічної конкуренції; недостатній рівень захисту прав інтелектуальної власності; недосконале законодавство у сфері захисту прав споживачів, яке не узгоджене із законодавством ЄС [17].

Важливі заходи щодо залучення інновацій у бізнес-сектор розглядаються у напрямі № 8 “Інформаційно-комунікаційні технології” Стратегії. Цей напрям підкреслює необхідність створення привабливих умов для працевлаштування висококваліфікованих фахівців. Стимулювання розвитку конкурентної та глобальної освіти у сфері інформаційних технологій, що сприятиме розвитку іміджу України як найпотужнішого ІТ-центру в Європі [17].

ІТ-спеціалісти в Україні не можуть повною мірою реалізувати свій потенціал, зокрема через низький рівень підприємницької культури, фактору “відтоку” кадрів до світових ІТ-кластерів, низького рівня доступу до фінансів, що унеможлиблює масштабування малого і середнього бізнесу. На території України важко збувати інтелектуальну продукцію ІТ-фахівців, у зв'язку із низьким рівнем купівельної спроможності населення.

Найважливішим і найбільш вагомим у сфері цифровізації є напрям № 18 “Цифрова економіка” Стратегії, що полягає у впровадженні таких принципів: акселерація економічної діяльності; трансформація ресурсних секторів економіки у високопродуктивні, інтелектуальні та конкурентоспроможні; трансформація сфер життя в ефективні, сучасні та комфортні; створення нових можливостей для реалізації людського капіталу, розвитку інноваційних, креативних та цифрових індустрій і їх впровадження у бізнес.

Бар'єром для досягнення цього напрямку є низький рівень розвитку цифрових інфраструктур. Це стримує зростання цифрової економіки в Україні, зокрема, проблеми доступу до мережі Інтернет, питання комп'ютеризації соціальної інфраструктури та домогосподарств, особливо у сільській місцевості, інтеперабельність державних реєстрів, відсутність ефективної системи регулювання “хмарних сервісів”, проблеми забезпечення кібербезпеки, невирішення питання цифрової ідентифікації. Сфера відкритих даних перебуває на початковій стадії розвитку. Низький показник безготівкових розрахунків між суб'єктами господарювання. Відсутність статистичних показників обсягу цифрової економіки в Україні. На сьогодні обчислюється лише цифрова економіка у вузькому сенсі (інформаційні та комп'ютерні послуги). Не ведеться облік високотехнологічної продукції, цифровізованих послуг тощо. Слаборозвинені цифрові навички у громадян стримують повноцінний перехід до цифрової економіки [17].

Одним із викликів, які є перед нами, це відсутність стимулів щодо цифровізації та модернізації галузей економіки, що у свою чергу, не дозволяє забезпечити трансформацію ресурсних секторів економіки у високопродуктивні, інтелектуальні та конкурентоспроможні.

Відзначимо, що запровадження нових напрямків цифровізації економіки сприятиме розбудові цифрової економіки загалом.

У Стратегії використано термін “цифровізація”. Його нормативно-закріплену дефініцію наведено в Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 роки (далі – Концепція). Вона також визначала прискорений сценарій цифрового розвитку, зокрема, розвиток цифрового підприємництва. Шлях до цього вбачався у створенні відповідних (у тому числі аналогових) інфраструктур для

підтримки та розвитку інноваційної діяльності, впровадження механізмів фондування, стимулювання та підтримки.

Мета впровадження стимулів та мотивацій проста: заохотити бізнес та громадян. Використання ІКТ-рішень та цифрових технологій мають бути простими. Цифрові інфраструктури повинні викликати бажання та мотивацію їх використовувати та стати основою цифрової економіки [23].

Але для досягнення цієї мети, першим пріоритетним кроком має стати вироблення цифрових компетенцій. Важливим є вміння кожної людини критично, впевнено, безпечно і ефективно визначати і використовувати ІКТ-рішення та цифрові технології у всіх сферах своєї діяльності. З появою технологій, які пришвидшують інформаційний процес, виникає потреба формування додаткових навичок. На перший погляд, спостерігаємо генезу трансформації концепції “інформаційна грамотність”, “медіаграмотність”, “цифрова грамотність”. Однак, всі ці рівні “грамотності” виникли через зміну форм відображення та передачі інформації за допомогою технічних пристроїв та мереж [4, с. 144]. Таким чином, процес підвищення інформаційно-технологічних компетенцій має бути постійним, щоб зміна технічних пристроїв, та інформаційних сервісів не були перешкодою для їх використання у бізнес-процесах.

Одним із сервісів, запроваджених в Україні є платформа (портал) “Дія-Бізнес”. Це інформаційний агрегатор, який надає доступ до інформації про: створення малого і середнього бізнесу; містить умови про грантові та навчальні програми; корисні вебінари; історії успіху простих людей, які хотіли розпочати свою власну справу [7].

Висновки.

Використання ІКТ-рішень в усіх сферах набуло особливого значення. Процес цифровізації в економіці вплинув на розвиток учасників господарських відносин. Етапами формування цифрової економіки є: цифровізація бізнесу, цифрова трансформація бізнесу, цифрова економіка, економіка результату. Цифрова платформа на базі Інтернет-технологій є найбільш ефективним інструментом цифровізації бізнесу.

Для забезпечення процесів цифровізації бізнесу необхідні підвищення інформаційно-технологічних компетентностей, для фахівців усіх напрямів, що дозволить більш ефективно здійснювати цифрові трансформації. Наявність інформаційно-технологічних компетентностей відповідного рівня забезпечить безбар’єрний перехід до нових бізнес-моделей на базі цифрових технологій та ІКТ-рішень.

За результатом аналізу “Національної економічної стратегії на період до 2030 року” виділено напрями розвитку цифрової економіки та бар’єри на цьому шляху. Це дозволяє сформулювати стратегію щодо системного удосконалення нормативно-правових актів. Прийняті закони у сфері цифрової економіки не сприяють системній економічній цифровій трансформації, що свідчить про необхідність системного перегляду нормативно-правового забезпечення. Основою для удосконалення правового регулювання можуть бути визначення наведені в роботі: цифровізація бізнесу, цифрова трансформація бізнесу, цифрова економіка.

Вважаємо, що отримання хоча б мінімальних компетенцій, які нами зазначені раніше, сприятиме поліпшенню і вдосконаленню бізнес сектору загалом.

Використана література

1. Баранов О.А. Трансформація: соціальна & цифрова & правова: монографія, у 3-х томах. Т. 1. Порятунки цивілізації: економіка результату. Одеса: Видавничий дім “Гельневтика”, 2022, 272 с.

2. Баранов О.А. Соціальна та цифрова трансформації: джерело правових проблем. *Інформація і право*. № 3(38)/2021. С. 59-73.
3. Вінник О.М. (2022) Правове регулювання відносин цифровізації: місце і роль у правовій системі та системі господарського права України. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. № 1(43), 21-32.
4. Дубняк, М.В. Цифрова трансформація освіти та цифрових компетентностей: правові аспекти. *Інформація і право*. № 3(42)/2022. С. 141-155.
5. Коляденко С.В. (2016) Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні та світі *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*, (6), 105-112.
6. Котелевець Д.О. (2022) Тенденції розвитку цифрової економіки в Україні. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія економіка та управління*. DOI:org/10.54929/2786-5738-2022-5-03-01
7. Левчинський Д., Каширнікова І., Кононова О. (2018). Аспекти розвитку цифрової економіки в Україні. *Економічний простір* (139), 66-76. URL: <http://www.prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/372>
8. Новицька М.В. (2022) Порівняльний аналіз визначень терміну “цифрова економіка”. *Економіка і організація управління*, 2, (46), 183-189.
9. Омельченко А.В. (2021) Стан та перспективи розвитку законодавства України у сфері цифрової економіки. *Київський часопис права*, 2, 66-71. DOI:org/10.32782/klj/2021.2.11
10. Подчасова Т.П. (2009) Віртуальні підприємства як сучасна форма організації виробництва: збірник наукових праць МННЦ “ІтіС” *Економіко-математичне моделювання соціально-економічних систем* (14), 24-45.
11. Юдін В.Ю. (2020) Трансформація суб’єктів господарювання в умовах цифровізації економіки. *Науковий вісник публічного та приватного права*, 6, Том 2, 53-60.
12. Digital Economy Report (2019) UNCTAD. URL: <https://unctad.org/publication/digital-economy-report-2019>
13. Tapscott D. (1996). *The Digital Economy*. McGraw-Hill. (цитовано за Коляденко С. (2016)).
14. Hopstone K., Chekol A. (2011). Information communication technology policy, UNECA (цитовано за Коляденко С. (2016)).
15. Tugui A. (2009). *Calm Technologies as the Future Goal of Information Technologies Encyclopedia of Multimedia Technology and Networking*, 2009. (цитовано за Коляденко С. (2016)).
16. Веб-портал “Дія-Бізнес” – (Міністерство цифрової трансформації України). URL: <https://business.dia.gov.ua> (дата звернення: 26.02.2023)
17. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.21 р. № 179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/nras/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>
18. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 01.01.23 р. № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>
19. Про заходи щодо створення сприятливих умов для розвитку ІТ-індустрії в Україні: Указ Президента України від 03.09.20 р. № 371/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/371/2020#Text>
20. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: Закон України від 01.01.23 р. № 1667-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>
21. Про електронні комунікації: Закон України від 01.03.23 р. № 1089-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1089-20#Text>
22. Про електронну комерцію: Закон України від 19.11.22 р. № 675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/675-19#Text>
23. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету

Міністрів України від 17.01.18 р. № 67-р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p/page>

24. Про виконання плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 роки у 2019 році. URL: <https://dostup.pravda.com.ua/request/46951/response/110010/attach/6/4.pdf>

~~~~~ * * * ~~~~~